

INŠTITÚT PSYCHOLÓGIE

Personálne obsadenie inštitútu

profesori:

prof. PhDr. Jozef Džuka, CSc.

docenti:

doc. PhDr. Tatiana Búgelová, CSc.

doc. PhDr. Miroslav Skorodenský, CSc.

doc. PhDr. Štefan Vendel, CSc.

odborní asistenti s PhD./CSc.:

Mgr. Peter Babinčák, PhD.

PhDr. Monika Kačmárová, PhD.

PhDr. Gabriela Mikulášková, PhD.

PhDr. Elena Pavlucčíková, PhD.

odborná asistentka bez PhD./CSc.:

Mgr. Tatiana Jusková

asistentka:

PhDr. Monika Guľašová

Z histórie inštitútu

Katedra psychológie bola zriadená na Filozofickej fakulte vtedajšej Univerzity P. j. Šafárika v Košiciach v pamätnom roku 1968. Sídliť v historickej budove bývalej košickej Kráľovskej akadémie z roku 1657 na terajšej Hlavnej ulici v Košiciach č. 67 (dnes je v budove konzulát Maďarskej republiky). O umiestnení katedry v Košiciach mimo hlavného tela fakulty, ktorá sídlila v Prešove, rozhodla prítomnosť lekárskej fakulty a viacerých pracovísk apliko-

vanej psychológie, ktoré v sídle bývalého Východoslovenského kraja jestvovali.

Zakladateľom a dlhoročným vedúcim tohto druhého akademického pracoviska pripravujúceho psychológov na Slovensku bol prof. PhDr. Ján Hvozdiák, DrSc., ktorý ho viedol v rokoch 1968 – 1984. Po ňom viedli Katedru (Inštitút) psychológie FF UPJŠ (PU):

Doc. Ľudmila Fábryová	1984 – 1989,
Doc. Viliam Kubáni	1989 – 1990,
Doc. Ján Ferjenčík	1990 – 1995,
Doc. Štefan Vendel	1995 – 1998,
Prof. Viera Bačová	1999 – 2005,
Prof. Jozef Džuka	2005 – 2007,
Doc. Miroslav Skorodenský	2007 – 2009.

V súčasnosti je riaditeľom inštitútu doc. PhDr. Štefan Vendel, CSc.

Na pracovisku pôsobili aj ďalšie významné osobnosti slovenskej psychológie, napr. prof. M. Zelina, prof. J. Výrost, prof. L. Lováš, doc. E. Komárik, doc. E. Šimová, doc. A. Stančák, doc. S. Hvozdiák a i.

1. septembra 1981 sa spojili katedry psychológie Filozofickej a Pedagogickej fakulty UPJŠ do jednej Katedry psychológie FF UPJŠ, čím sa počet pracovníkov zdvojnásobil. Pracovisko sa okrem prípravy psychológov podieľalo aj na pedagogicko-psychologickej príprave budúcich učiteľov a zabezpečovalo výučbu psychológie aj na iných odboroch štúdia na FF UPJŠ.

V r. 1984, po odovzdaní novej budovy pre dve prešovské fakulty na terajšej ulici 17. novembra, sa Katedra psychológie presťahovala do Prešova. Od tohto roku do roku 1987 uchádzačov o štúdium v odbore psychológia neprijímala. Od r. 1987 prebiehalo v Prešove okrem jednodborového štúdia psychológie aj štúdium psychológie v kombinácii s cudzím jazykom. V školskom roku 1991/92 sa katedra opäť vrátila do Košíc, kde sídlila na Moyzesovej ul. č. 50. Dôvodom bolo lepšie odborné zázemie pre výučbu študentov – blízkosť Spoločenskovedného ústavu SAV, Lekárskej fakulty UPJŠ a pracovísk aplikovanej psychológie.

Po vzniku Prešovskej univerzity so sídlom v Prešove 1. januára 1997 sa Katedra psychológie stala súčasťou Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity. Ako detašované pracovisko bola alokovaná

v Košiciach do 30. júna 1999. Od 1. septembra školského roku 1999/2000 dostala Katedra psychológie priestory v sídle fakulty a univerzity v Prešove.

V súvislosti so vznikom novej organizačnej štruktúry Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove sa v roku 2005 Katedra psychológie transformovala na Inštitút psychológie s členením na tri katedry: Katedra základných psychologických vied a psychologickéj metodológie, Katedra klinickej psychológie a psychológie zdravia a Katedra školskej psychológie, poradenskej psychológie a psychológie práce.

Pedagogická činnosť inštitútu

Inštitút psychológie pripravuje budúcich psychológov a psychologičky. Uskutočňuje vzdelávanie študentov v troch akreditovaných študijných programoch: v dennom bakalárskom (1. stupeň), dennom magisterskom (2. stupeň) a v doktorandskom štúdiu (3. stupeň, odbor všeobecná a experimentálna psychológia). Inštitút tiež zabezpečuje výučbu psychologických disciplín pre iné súčasti FF PU, hlavne pre študijné programy Andragogika a Sociálna práca.

Katedra základných psychologických vied a psychologickéj metodológie zabezpečuje výučbu predmetov, ktoré tvoria základ odboru, včítane psychologickéj metodológie, a to tak pre bakalárske, ako aj pre magisterské a doktorandské štúdium. Ako jediná z troch katedier inštitútu totiž pripravuje študentov aj v akreditovanom programe 3. stupňa - v odbore všeobecná a experimentálna psychológia.

Katedra klinickej psychológie a psychológie zdravia zabezpečuje výučbu disciplín, ktoré patria k tejto špecializácii, pre študentov 1. stupňa a pre študentov 2. stupňa štúdia.

Katedra školskej psychológie, poradenskej psychológie a psychológie práce zabezpečuje výučbu aplikovaných disciplín: školskej psychológie, poradenskej psychológie a psychológie práce.

Absolvent bakalárskeho študijného programu získava titul bakalára (Bc.). Štúdiom nadobudne:

- spôsobilosť samostatne získavať teoretické a praktické vedomosti z odboru psychológia a samostatne ich používať,

- spôsobilosť porozumieť výsledkom základného a aplikovaného výskumu a využívať ich,

- spôsobilosť administrovať, vyhodnocovať a interpretovať psychologické nástroje (dotazníky, testy) samostatne pre účely skupinového porovnávania, resp. pod vedením absolventa s magisterským vzdelaním aj pre účely individuálnej diagnostiky,

- jeho kvalifikácia ho oprávňuje pracovať v týchto oblastiach: klinická psychológia, pedagogická, poradenská a školská psychológia a psychológia práce,

- je spôsobilý využívať základné psychologické poznatky a prístupy aj v iných oblastiach pôsobenia, najmä v oblasti sociálnej práce, personalistiky, manažmente alebo marketingu, v obchode, v oblasti kultúry a pod.

Študenti sa na tomto stupni štúdia profilujú v klinickej, pracovnej, poradenskej a školskej psychológii. Absolvent magisterského študijného programu získava titul magister (Mgr.). Na základe štúdia:

- nadobudne vedomosti a spôsobilosti, ktoré ho oprávňujú vytvárať a overovať nové psychologické postupy (napr. diagnostické a terapeutické),

- získa schopnosť zvládnuť komplexné metodologické a štatistické postupy psychologického výskumu, na základe teoretického poznania je spôsobilý projektovať a realizovať základný a aplikovaný psychologický výskum,

- je spôsobilý prezentovať vlastné zistenia vo vedeckých periodikách a na vedeckých konferenciách,

- je spôsobilý vykonávať individuálnu diagnostiku a psychoterapiu,

- disponuje špecializovanými poznatkami a profesijnými spôsobilosťami na výkon povolania psychológa v týchto špecializáciách: klinický psychológ, poradenský a školský psychológ, pracovný psychológ a iných.

Absolventi magisterského štúdia psychológie sa najčastejšie zamestnávajú v školstve ako poradenský či školský psychológovia, v zdravotníctve ako klinickí psychológovia, v priemysle ako pracovní psychológovia, v rezorte práce a sociálnych vecí ako poradcovia a tiež psychológovia na úradoch práce, v doprave ako dopravní psychológovia pri výbere a posudzovaní psychickej spôso-

bilostí vodičov, vo väzenstve, pri výbere uchádzačov o službu v policajnom zbore, v súdnoznaleckej praxi, v personálnych agentúrach, vo vzdelávaní a výcviku pracovníkov najrôznejších inštitúcií atď.

Na doktorandskom stupni štúdia získavajú doktorandi najnovšie poznatky a spôsobilosti v oblasti všeobecnej psychológie s interfunkčným a interdisciplinárnym pohľadom a v celostnom historicko-sociálnom kontexte. Nadobúdajú orientáciu v histórii a súčasných smeroch psychológie. Ďalej rozširujú svoje poznatky o pokročilé postupy psychologického výskumu, vrátane pokročilých štatistických metód. Stávajú sa spôsobilými rozvíjať psychologický výskum a udržiavať kontinuitu tohto výskumu výchovou nových študentov/tiek.

Absolvent doktorandského študijného programu je schopný vedeckým výskumom prinášať výsledky, ktoré sú prínosom pre všeobecnú psychologickú teóriu a metodológiu. Absolvent je tiež pripravený na vedecko-pedagogické pôsobenie v terciárnom vzdelávaní. Výsledky svojej vedeckovýskumnej činnosti prezentujú absolventi tohto stupňa štúdia na národnej aj medzinárodnej úrovni. V súčasnosti nachádzajú absolventi 3. stupňa štúdia psychológie uplatnenie hlavne na vysokých školách a vo výskumných ústavoch. Perspektívne pôjde o rozšírenie možnosti ich uplatnenia aj v iných rezortoch.

Od 1. 10. 2006 je zriadená pri Inštitúte psychológie FF PU Poradensko-psychotherapeutická ambulancia pre študentov/ky Filozofickej fakulty PU v Prešove. Psychologické poradenstvo v nej poskytujú PhDr. G. Mikulášková, PhD., a PhDr. Elena Pavlůvčíková, PhD. Ambulancia poskytuje tieto služby:

- psychologické poradenstvo a psychotherapeutická pomoc pri osobných, vzťahových a študijných problémoch,
- EEG - biofeedback tréning na zlepšenie pozornosti, kondičný tréning (tzv. psycho-fitness pre psychicky/fyzicky náročné výkony), pomoc pri psychických ťažkostiach - poruchách pozornosti, spánku, stresových stavoch, chronickej bolesti hlavy a pod.

1. októbra 2005 bolo pri Inštitúte psychológie FF PU zriadené Informačno-poradenské centrum. Toto pracovisko s infraštruktúrou pre dvoch zamestnancov poskytuje poradenstvo pre potreby absolventov Prešovskej univerzity pri vstupe na trh práce. Mana-

žerom projektu, ktorý vznikol s finančnou podporou Európskeho sociálneho fondu, bol prof. PhDr. J. Džuka, CSc. Hlavnou úlohou centra bolo získať informácie o voľných pracovných miestach na území SR a cestou autorizovaného internetového prístupu ich sprostredkovať študentom končiacich ročníkov všetkých odborov PU. IPC pôsobilo s finančnou podporou ESF tri roky. V súčasnosti je IPC pričlenené k novej organizačnej podobe všetkých poradenských služieb na PU – UNIPO-centru.

Vedeckovýskumná činnosť

Na inštitúte sa hlavný dôraz kladie na výskum v oblasti všeobecnej a experimentálnej psychológie. Členovia inštitútu aj študenti majú k dispozícii vlastné špecializované počítačové laboratórium na analýzu výskumných údajov a software na kvantitatívne (SPSS 15 – celouniverzitná licencia, IDEX) a kvalitatívne (QSR N6) výskumné analýzy. Cez portál Univerzitetnej knižnice majú pedagógovia aj študenti prístup do fulltextových databáz odborných časopisov (Proquest 5000 a iné). Na záznam a prezentáciu výskumných údajov sú k dispozícii dataprojektory, digitálna kamera, diktafóny a iné zariadenia. V priestoroch Poradensko-psychoterapeutickej ambulancie je k dispozícii EEG biofeedback na monitorovanie elektrickej aktivity mozgu a aplikáciu mechanizmov spätnej väzby. Potrebným výskumu slúži na pracovisku aj dlhoročne budovaná banka psychodiagnostických testov.

Tvoriví pracovníci priebežne realizujú výskumné projekty VEGA, KEGA, APVV a ESF, a to vo vlastnej kompetencii alebo v spolupráci s inými inštitúciami. V ostatných rokoch sa napr. pracovníci inštitútu podieľali na riešení výskumného projektu Štátneho pedagogického ústavu v Bratislave podporeného Európskym sociálnym fondom *Zlepšenie úrovne merania a monitorovania kvality vzdelávania v procese prípravy mládeže pre požiadavky trhu práce*. V súčasnosti (r. 2009) realizujú tvoriví pracovníci inštitútu tieto výskumné projekty:

- *Vytvorenie a validizácia metodiky na analýzu problémov v profesijnom vývoje*. Projekt VEGA č. 1/0364/08 – vedúci projektu: doc. PhDr. Š. Vendel, CSc.,

- *Dynamické testovanie latentných učebných kapacít detí zo sociálne znevýhodneného prostredia.* Projekt APVV č. 0073 – 06. Zástupca vedúceho projektu: prof. PhDr. Jozef Džuka, CSc.,
- *Vzdelávací program pre výučbu psychológie morálky.* Projekt KEGA, riešiteľ: Mgr. Peter Babinčák, PhD.,
- *Determinanty, kritériá a hodnotenie duševnej práce.* Výskumný projekt VEGA č. 1/0865/08: Riešiteľka doc. PhDr. Tatiana Búgelová, CSc.

Výsledky výskumov tvoria pracovníci inštitútu pravidelne prezentujú vo vedeckých monografiách, zborníkoch a časopisoch, na medzinárodných a domácich konferenciách.

Členmi jednotlivých výskumných tímov sú aj doktorandi a v rámci ŠVOUČ uskutočňujú pozoruhodný výskum aj študenti. Takto napr. študentky S. Balážová a M. Bruncková získali za svoju študentskú vedeckú prácu v r. 2008 Cenu primátora Prešova.

Prešovská univerzita má právo uskutočňovať habilitačné konanie a konanie na vymenúvanie profesorov v študijnom odbore 3.1.10 Všeobecná psychológia a experimentálna psychológia.

Pre uchádzačov o udelenie titulu PhDr. uskutočňuje Inštitút psychológie FF PU v Prešove rigorózne skúšky a obhajoby rigorózných prác v odbore psychológia.

Inštitút psychológie vyvíja aj pozoruhodnú vedecko-organizátorskú činnosť. Tak napríklad už päť rokov po svojom vzniku v r. 1973 zorganizovala vtedajšia Katedra psychológie v Košiciach z poverenia Slovenskej psychologickéj spoločnosti *II. Československý psychologický zjazd*. V r. 1984 zorganizovala Katedra psychológie FF UPJŠ celoslovenskú vedeckú konferenciu. V r. 1993 zorganizovala katedra pod záštitou International School Psychology Association *Letnú školu školskej psychológie*, na ktorej sa zúčastnilo sa 79 účastníkov z 11 krajín sveta. Pre priaznivý ohlas sa v r. 1996 konala druhá *Letná škola školskej psychológie*, opäť za hojnej účasti domácich aj zahraničných odborníkov. V septembri 1998 pri príležitosti 30. výročia svojho založenia zorganizovala Katedra psychológie FF PU vo svojom vtedajšom sídle v Košiciach celoslovenskú vedeckú konferenciu *Súčasnosť a perspektívy psychológie na Slovensku*. Z novších podujatí to bola v máji 2004 v Prešove vedecská konferencia *Psychologické dimenzie kvality života* a v máji 2006 taktiež v Prešove vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou

Poradenská psychológia a celoživotná cesta človeka na začiatku XXI. storočia.

Jednotliví členovia Inštitútu rozvíjajú kontakty s univerzitami a inými inštitúciami v zahraničí. Prof. J. Džuka dlhoročne spolupracuje s Univerzitou v Halle v Nemecku a tiež s Debrecínskou univerzitou v Maďarsku. Je primárnym výskumníkom Medzinárodnej skupiny výskumu kvality života so sídlom v Austrálii. Prof. J. Džuka je tiež recenzentom zahraničných karentovaných časopisov: *Aging and Mental Health*, *Journal of Happiness Studies* a *European Journal of Psychological Assessment*. Je tiež odborným posudzovateľom Grantovej agentúry Českej republiky. Doc. Š. Vendel spolupracuje s Britsko-východoeurópskou psychologickou skupinou a s Asociáciou vysokoškolských poradcov Českej republiky. Doc. T. Búgelová spolupracuje s Krasnojarskou univerzitou v Rusku.

Rozvojové zámery inštitútu

O študijný program *psychológia* je v súčasnosti spomedzi všetkých študijných programov FF PU najväčší záujem a naším cieľom je tento záujem uchádzačov o štúdium udržať. Cestou k tomu je kvalitná vedeckovýskumná a pedagogická činnosť uskutočňovaná tvorivými vedecko-pedagogickými pracovníkmi inštitútu.

Inštitút sa hodlá aj v budúcich rokoch nepretržite podieľať na výskumných projektoch na medzinárodnej alebo národnej úrovni a dosahovať pri ich vyhodnotení uspokojivé výsledky. Preto táto oblasť činnosti inštitútu bude zameraná na zapojenie sa do medzinárodných výskumných projektov a na získavanie grantov z ESF, APVV, agentúr VEGA a KEGA. Zintenzívniť chceme najmä spoluprácu so zahraničnými vysokými školami, a to pri príprave spoločných projektov výskumu, nových učebníc, organizovaní vedeckých konferencií, vo výmene študentov a prednášajúcich. Výsledky výskumu je potrebné pohotovo publikovať a šíriť ich tlačenou formou najmä vo svetovo uznávaných časopisoch, elektronickou formou aj formou prednášok na medzinárodných vedeckých konferenciách.

Rezervou vo vzdelávacej činnosti sú prednáškové pobyty lektorov z iných vysokých škôl zo Slovenska aj zo zahraničia a spolupráca renomovaných odborníkov z iných univerzít na tvorbe štu-

dijných programov, ako aj pri inovácii obsahu jednotlivých disciplín štúdia. Úlohou dňa je dnes zabezpečiť európsku úroveň vzdelávania študentov. To je možné dosiahnuť kompatibilitou študijných programov, ktoré inštitút poskytuje, so študijnými programami v odbore psychológia ostatných krajín EU a prizývaním renomovaných odborníkov z EU aj z USA k účasti na výučbe.

Inštitút dnes pripravuje študentov v jednom akreditovanom programe 3. stupňa - v odbore Všeobecná a experimentálna psychológia. Výzvou na ďalší rozvoj je vytvorenie podmienok pre akreditáciu študijných programov 3. stupňa aj v iných odboroch - Klinická psychológia, Psychológia práce, Poradenská psychológia a Školská psychológia.

Autor:
Doc. PhDr. Štefan Vendel, CSc.